

# ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ “ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”

---

## РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Снежанка Овчарова  
член на научното жури, съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец  
Храбър” № 89/ 05.02.2018г.

по процедура за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в  
ПН 3.7 „Администрация и управление“,  
докторска програма. „Социално управление“

Тема: „СЪВРЕМЕННИ НАСОКИ ЗА ДЕЙНОСТТА НА МЕНИДЖЪРА В  
МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ”

Автор: **БОГДАН МАЙДА**

Представените материали за рецензия включват: дисертация, автореферат, публикации и отговарят на изискванията според процедурата за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

### **I. АКТУАЛНОСТ НА РАЗРАБОТВАНИЯ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД ПРОБЛЕМ**

Динамичната глобална среда поставя високи изисквания към способностите на мениджърите в малките и средни предприятия (МСП). МСП са носеща конструкция в икономическото развитие на всяка страна. Затова и темата за успешното управление и функциониране на МСП, непрекъснато предизвиква интерес в научните среди. Авторът на анализирания труд се фокусира върху изследване на влиянието на мениджърските качества за успешното управление на МСП в Полша. Приемам, че проблематиката на дисертационния труд актуална и значима.

## II. КРАТКА АНАЛИТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е разработен е в обем от 224 страници и включва: въведение (5–18стр.), четири глави (19-185 стр.), заключение (186–203 стр.) и използвана литература (204–221 стр.). Основният текст съдържа 41 таблици, 3 фигури и 3 диаграми.

**Въведението** включва изискваните елементи. В него са представени: актуалността, предмета, обекта, целта на изследване и авторовата теза. Смятам, че формулировката на обекта на изследването: *„оценката на съвременните насоки от дейността на мениджъра и неговата позиция в производствения процес в МСП в Полша“*, трябва да се прецизира, за да съответства на съдържанието на труда.

Добре е формулирана авторовата теза на дисертационния труд: *„икономическата специфика и динамиката на промените в глобалната среда влияят върху ключовите компетенции на мениджърите, които са определящи за формиране на съвременните насоки за развитие на МСП в Полша“*.

Основната цел *„да се разкрият и анализират съвременните предизвикателства, определящи поведението на мениджъра в работна среда и факторите за постигане на успех в МСП в Полша“* и спомагателната цел *„установяване на взаимовръзката ръководител-подчинен и трансформирането ѝ в релацията лидер-последовател в МСП в Полша“* са добра основа провеждане на дисертационното изследване.

За постигане на тези цели са поставени за решаване четири изследователски задачи. Списъкът със задачи би могъл да се разшири, за да съответства на отделните параграфи в съдържанието.

Определени са времевия обхват и ограниченията в дисертационното изследване.

**Първа глава** се състои от пет параграфи, в които авторът представя обзор на теоретичните постановки за еволюцията на мениджърските функции, умения и роли. Разгледани са личностните характеристики, които са предпоставка за успешно изпълнение на управленската дейност. Представена е ролята на мениджърите в организационната йерархия. Направено е обобщение за качествата и функциите на съвременния мениджър, необходими за успешно управление на компаниите.

**Втора глава** е посветена на факторите, определящи ефективността на мениджърската дейност. В параграф 2.1. докторантът разглежда т.нар. *„кадрови стратегии“* Описват се два модела: *на пресяването и на човешкия*

*капитал*, които неточно са представени като стратегии за човешките ресурси в МСП. Те касаят по-скоро типа на организационната култура и то не само в МСП. Параграф 2.2 описва съвременни модели за управлението на човешките ресурси - харвардски, мичигански - но липсва моделът на Гест. Вероятно, поради езиковия превод са използвани неточни понятия, касаещи управлението на хората. Необходимо е авторът да разграничи понятията в мениджмънта на човешките ресурси (на руски: *человеческие ресурсы*, а не *запасы*, англ.-resources ), човешки фактор, човешки капитал, които авторът използва като синоними. В трети параграф са показани видовете организационна култура и особеностите на нейното управление, но без да са показани типичните културни аспекти за МСП в Полша. В параграф 2.4 се разкриват различията в отношенията между мениджър и персонал, и лидер-последовател. В следващия раздел докторантът разглежда измененията в съвременното общество и предизвикателствата пред мениджърите.

**В трета глава** авторът разглежда мотивите за развитие на собствен бизнес чрез проучване мнение на полски студенти. Извършен е сравнителен анализ на видовете правни норми за бизнес и техните характеристики. Представени са типовете МСП в Полша и техните организационно-икономически белези. Описани са съществуващите бариери за предприемаческа дейност. Докторантът показва задълбочени познания за приложението на маркетинговия подход в дейността на фирмите и ролята на комуникацията с потребителите чрез използването на информационните технологии. В последния параграф са изведени най-важните компетенции на мениджъра на МСП в съвременните реалности на база на проучване на 25 малки и 25 средни предприятия в Западнопоморското воеводство (стр.142).

**В четвърта глава** отново се описва същността на мениджмънта и изискванията към качествата на ръководителите. В следващия параграф се разглеждат факторите от вътрешната и външна среда и отново функциите и ролите на мениджърите. Представено е изследване на полски младежи и служители в малки и средни предприятия относно влияещите фактори върху мениджърските качества и умения. В параграф 4.3. са показани начините за подпомагане на дейността на МСП в Полша. В следващия параграф се разглеждат факторите, определящи успеха на мениджъра в управлението на организацията и бариерите, които намаляват ефективността му.

**В заключението** се правят обобщения и изводи за доказаната авторова теза, изпълнението на целите на изследването и се изтъква научната полезност на дисертационния труд.

### **III. СТЕПЕН НА ПОЗНАВАНЕ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПРОБЛЕМА И ТВОРЧЕСКА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ЛИТЕРАТУРАТА**

Библиографията съдържа 237 заглавия, от които 215 на полски, 11 на английски и 8 на руски езици, и 2 интернет адреса. Заглавията дават основание да се твърди, че авторът познава литературата и постиженията в предметната научна област и това е позволило успешно провеждане на дисертационното изследване. В интерпретацията на източниците би могло да се засили аналитично-оценъчния характер и да се намали учебникарското изложение. Литературните източници са цитирани коректно в дисертацията.

За да се гарантира актуалността на разработката е необходимо към използваната литература да се включат по-нови заглавия и чуждестранни автори.

### **IV. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД**

Авторефератът отразява вярно всички основни моменти и идеи в дисертацията. Той насочва вниманието върху логиката на изследването, представя решенията на автора и получените основни научно-приложни резултати. Докторантът има три публикации в Международно научно списание „Глобализацията, държавата и индивида“, две от които самостоятелни. Смятам, че те представят в достатъчна степен основните части от дисертацията.

### **V. БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ КЪМ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД**

С цел подобряване на бъдещите изследвания на докторанта отправям някои бележки, препоръки и въпроси към дисертационния труд:

1) Формулировката на обекта на изследване: *„оценката на съвременните насоки от дейността на мениджъра и неговата позиция в производствения процес в МСП в Полша“*, трябва да се прецизира. В изложението на дисертацията не се разглежда *производствения процес* в МСП, а само тяхното общо управление;

2) Авторът следва да разграничи понятията *човешки фактор*, *човешки капитал* (на руски: човеческие ресурсы, а не *запасы*, англ.-resources ), като различни по обхват обекти на управлението;

3) В четвърта глава се забелязват повторения на описани вече въпроси в първа глава (стр. 153-154, 160-162);

4) Не са приложени анкетите, по които е извършено изследването;

5) Би могло да се подобри стилистичното и техническото оформление на дисертацията и автореферата.

#### **Въпроси към докторанта:**

1) Защо на стр.167 е изключено влиянието на икономическите и технологични фактори върху мениджърската дейност?

2) Защо в изследването относно мотивите за стартиране на собствен бизнес участват само млади хора?

### **VI. ОЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД**

В представения за защита дисертационен труд се съдържат преимуществено научно-приложни и приложни резултати, от които признавам следните:

#### **Научно-приложни приноси:**

- 1) Обогатена е теорията на управлението в малките и средните предприятия в Полша;
- 2) Определени са тенденциите за промени на ключовите компетенции на мениджърите в МСП и е открито ролята и значението на управленския труд;
- 3) Дефинирани са факторите, влияещи върху ефективността на мениджъра в МСП.

#### **Приложни приноси:**

- 1) Извършено е емпирично изследване, което демонстрира приложимостта на теоретичната хипотеза в практиката на МСП в Полша и са разкрити изискванията за успешно управление на собствен бизнес;
- 2) Показан е съвременен инструментариум, който позволява формулиране на нови концепции и добри практики при разработване на политики за подпомагане на МСП;
- 3) Натрупаният емпиричен материал представлява база за развитието на нови изследвания, свързани с усъвършенстване на мениджърската дейност в реалностите на съвременния свят.

Така посочените приноси имат характер на обобщаване и систематизиране на съществуващо знание, и приложение на съществуващо знание към изследването на конкретен обект.

### **ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

В заключение, смятам, че разработената дисертация и автореферат са лично дело на Богдан Майда. Приемам, че анализираната разработка съдържа важни научно-приложни резултати, в сферата на управление на малките и средни предприятия. Гореизложеното ми дава основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор ” на Богдан Майда за дисертационен труд на тема: „Съвременни насоки за дейността на мениджъра в малките и средните предприятия“.

14.02.2018г.  
Гр.Варна

Рецензент:  
/Доц.д-р Снежанка Овчарова/